

NOPAs innspill til Familie- og kulturkomiteen i forbindelse med statsbudsjettøring 20.10.2023

NOPA er en interesseorganisasjon for komponister, tekstforfattere, låtskrivere og musikkprodusenter. Foreningen har mer enn 1 500 medlemmer som skaper musikk på alle språk, i alle sjangre. Felles for NOPAs medlemmer er at det finnes få, om noen, ansettelsesforhold for de som skaper musikk og sangtekst. Vi skaper vår egen arbeidsplass og nesten alle er selvstendig næringsdrivende eller frilansere. Skal det bli inntekt, er det avgjørende at den norske musikken blir spilt og at vi har forretningsmodeller som skaper inntekt man kan leve av.

Overordnet

Kulturministeren sa under sin pressekonferanse 6. oktober at dette er det største kulturbudsjettet noen gang. Målt i kroner er det selvsagt riktig, som i de fleste normalår. I realverdi er det stor sjanse for at dette budsjettet er dårligere enn i inneværende år. Og til tross for at Hurdalsplattformen sier at regjeringen gradvis vil løfte andelen av statsbudsjettet som går til kulturformål til 1%, synker andelen for tredje år på rad. En kan argumentere for at verden ser annerledes ut nå enn høsten 2021, og at det nå må omprioriteres.

Men er det ikke nettopp når fremtidsutsiktene er dystre at nasjonen virkelig trenger kultur?

Det er også verdt å minne om at Ap/Sp-regjeringen har gjennomført en betydelig skatte- og avgiftsskjerpelse. Og leverer tidens mest oljesmurte forslag til statsbudsjett.

Det er vanskelig å se for seg at det i nær fremtid skal finnes mer handlingsrom til å øke andelen til kulturformål – slik regjeringen sier den ønsker – enn nå.

Kapittel 300, administrasjon Kultur- og likestillingsdepartementet

Vi lever i en tid der ny teknologi vil gjøre store omveltninger i alle deler av samfunnet. Mange spør at KI vil endre mer de neste 5-10 år, enn internett har gjort de siste 30.

Et problem for oss som eier rettigheter, er at store teknologiselskaper benytter våre verk når de setter sammen datasett som de trener sine modeller med. Open AI, Microsoft, Google etc spør ikke før de «skraper» hele internett for filer av en bestemt type. Og de betaler definitivt ikke vederlag. Siden veldig mye innhold på internett er beskyttet av opphavsrett og annet vern, gjør disse selskapene høyst sannsynlig noe ulovlig. Samtidig er lovverk og reguleringer skrevet før de nye teknologiene som generativ KI var utbredt. Det er derfor ikke gitt at loven(e) faktisk gir rettighetseiere den beskyttelsen intensjonen i regelverket tilsier.

NOPA mener det må være en selvfølge at de som skal benytte andres eiendom til trening av datamodeller først må skaffe seg tillatelse fra eierne. Deretter, hvis samtykke gis, må det betales et rimelig vederlag. Dette kan skje gjennom lisenser med kollektive forvaltningsselskaper som TONO, Gramo, Kopinor og Norwaco. For å nå dette målet må ulike lovverk, eksempelvis åndsverkloven, gjennomgås i lys av KI.

Musikkorganisasjoner i Norge har lenge vært frustrert over sendrettheten i å implementere EUs digitalmarkedsdirektiv. Direktivet er ventet å gi vesentlig bedre inntekter til opphavere fra plattformer

som YouTube og Facebook. KUD sier at et omfattende dokument snart kommer ut på høring, og at de håper å ha en lovproposisjon klar i løpet av 2024. Når dette kan være norsk lov er høyst uklart, men mye tyder på at DSM-direktivet får sin revisjon (som kommer i 2026), før vi i det hele tatt får innført det i Norge.

I mellomtiden har norske opphavere tapt store beløp kontra opphavere i EU-land.

Gjennom mange møter med både politisk ledelse og embetsverk i KUD siden 2019 har både NOPA og andre organisasjoner etterlyst handling. Svaret har som regel vært at det for tiden er mye på departementets bord. Dersom KUD skal forholde seg til KI på samme måte som DSM-direktivet – som det dessverre er grunn til å frykte – vil Norge sakke akterut på et felt vi som et av verdens mest digitaliserte land har alle forutsetninger for å ta en ledende posisjon. NOPA ønsker derfor at administrasjonen i KUD styrkes, spesifikt i seksjon MK2 der opphavsrett, kulturell og kreativ næring sorterer.

Forslag til komitemerknad:

Familie- og kulturkomiteen ber om en styrking av administrasjonen i Kultur- og likestillingsdepartementet (spesifikt MK2), for å sikre raske revisjoner av lovverk som ivaretar rettighetshaveres interesser i møte med store teknologiselskapers bruk av treningsdata.

Kap 320, post 72 Kunstnerstipend m.m.

Det er positivt at arbeidsstipend økes fra ca 299 000, (ikke 229 000,- som det står i budsjettokumentet) - i 2023 til ca 318 000,- i 2024. NOPA synes selvsagt også det er positivt med 44 nye hjemler. Vi synes dog økningen er beskjeden, gitt at regjeringen ved flere anledninger det siste året har uttrykt at den vil satse på kunstnerøkonomien.

Vi ber komiteen være oppmerksom på at utvalget for statens kunstnerstipend i Kulturdirektoratets søknad til KUD for 2024 ber om totalt 250 nye hjemler til arbeidsstipend.

Forslag til merknad:

Familie- og kulturkomiteen anser kunstnerstipendene å spille en viktig rolle for å sikre nyskaping, frie ytringer og demokratisk deltagelse i kunstneryrket. Komiteen ber regjeringen om en gradvis opptrapping av varige stipendhjemler i tråd med budsjettsøknaden fra utvalget for statens kunstnerstipend, 230 nye hjemler til arbeidsstipend og arbeidsstipend for yngre, og 20 nye hjemler til stipend for etablerte kunstnere og stipend for seniorkunstnere.

Kapittel 325, almene kulturformål

IFPI (International Federation of the Phonographic Industry) måler andelen av nasjonalt repertoar i musikk salg over hele verden. I 2007 var denne andelen på 43% for norsk musikk i Norge, mens den i 2021^{*)} var 19%. Til sammenligning var den 42,8% for dansk musikk i Danmark i 2021. Den synkende trenden i Norge problematiseres i utredningen «Hva nå – Digitaliseringens innvirkning på norsk musikkbransje», (BI CCI/Menon i 2019), og er dramatisk.

**) IFPI har ikke publisert tall for Norge i 2022.*

Nedgangen har flere paradokser: Spotify rapporterer om svært gode norske listeplasseringer det siste året. Norsk musikk gjør det bra på *hitlistene* her hjemme, samtidig som den totale bruken av det norske repertoaret i de samme strømmetjenestene (Spotify, Tidal etc) er nedadgående. Dette er problematisk for mangfoldet i norsk musikkliv. Et annet paradoks er at norsk musikk aldri har gjort det bedre i utlandet enn nå, TONO har for eksempel aldri hatt høyere avregninger til norske opphavere fra utlandet.

Rundt årtusenskiftet var bildet motsatt: Norsk musikk dominerte hjemmemarkedet, samtidig var musikkexporten elendig. NOPA var sammen med andre organisasjoner med å etablere Music Export Norway, som i dag har blitt til Music Norway. Det er en suksess, og nå mener vi det er på tide å gjøre et tilsvarende grep for hjemmemarkedet. NOPA, GramArt, Musikkforleggerne og FONONO har derfor gått sammen om å planlegge en virksomhet som skal arbeide for økt bruk av norsk musikk i Norge, hovedsakelig i strømmetjenester og kringkasting.

I forbindelse med NOU-en om norsk musikk skal det utredes tiltak for å styrke «norskandelen» i strømmetjenester. Det er etter NOPAs syn svært positivt! Samtidig er det grunn til bekymring når kulturministeren har uttalt til Ballade at først skal NOU-en leveres i 2025, deretter skal det lages en stortingsmelding med konkrete tiltak som må følges opp med penger. NOPA frykter at det vil gå svært mange år før det finnes penger til tiltak for å styrke norskandelen i strømmetjenester. Vi ber derfor om en beskjeden bevilgning på 1,5 mill. til et forprosjekt til en slik virksomhet.

Forslag til komitemerknad:

Familie- og kulturkomiteen ber om at det settes av 1,5 mill til et forprosjekt til en virksomhet som kan jobbe aktivt for å bedre norskandelen i strømmetjenester som Spotify, Tidal etc.

Kap 337, post 70 Kompensasjon til kopiering til privat bruk

NOPA viser til Kunstnernettverkets innspill i denne saken, som vi støtter.

Forslag til merknad:

Familie- og kulturkomiteen ber om at bevilgningen øker med minimum 20%.